

ФАРМАЦЕВТИЧНА ОПІКА ЯК ПОТЕНЦІЙНИЙ СТРЕСОГЕННИЙ ЧИННИК У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦІЇ

Толочко В.М., Міщенко І.В.

Кафедра управління та економіки фармації ІПКСФ

Національного фармацевтичного університету,

м. Харків, Україна

uef-ipksf@nuph.edu.ua

Актуальність. Аналіз сучасних структури і стану виробничих функцій спеціалістів практичної фармації свідчить про збільшення ролі фармацевтичної опіки у загальному комплексі професійної їх діяльності. Це обумовлено принаймні двома чинниками: 1) збільшенням питомої ваги безрецептурних препаратів та їх загальної кількості в асортименті аптек і 2) розширенням доступу широких кіл населення доступу щодо ліків і розвиток на цій базі концепції «відповідального самолікування» [3]. Ці два напрямки мають тенденцію до подальшого розгортання. У зв'язку з цим зростає відповідальність за грамотну консультацію в межах фармацевтичної опіки для відвідувачів аптек, що не може не приводити до збільшення ризику негативного впливу на здоров'я самих спеціалістів практичної фармації. Вказане обумовило дослідження нами загального комплексу структурних елементів фармацевтичної опіки з метою визначення ключових аспектів, які можуть приводити до найбільшого ризику професійного вигорання.

Матеріали і методи дослідження. Для досягнення мети нами проводились дослідження літературних джерел, нормативна документація та посадові інструкції працівників фармацевтичних підприємств. Застосовувались методи аналізу, синтезу, порівняльного аналізу, тощо.

Результати та їх обговорення. В результаті досліджень було виділено 3 основних групи аспектів, пов'язаних із фармацевтичною опікою, які можуть потенційно становити ризик розвитку професійного вигорання: 1) пов'язані із самою особою фахівця, який надає консультацію, його психологічним станом; 2) із перебігом самого процесу консультування, умінням спеціаліста фармації управляти взаємодією з відвідувачами аптек; 3) із інформаційним контентом фармацевтичної опіки; 4) із соціальними очікуваннями стосовно ролі фахівців фармації у процесі оздоровлення пацієнтів.

Перша небезпека негативного перебігу процесу фармацевтичної опіки полягає у можливій незадовільній психологічній підготовці фахівця практичної фармації. Незважаючи на те, що з кожним роком зростає кількість публікацій із зазначенням важливості розвитку психологічної компетенції у складі цілісного комплексу професійних навиків співробітників аптек, на ділі спостерігається наявність цілого ряду психологічних проблем, зокрема – невміння швидко залагоджувати конфліктні ситуації, як у виробничих колективах, так і з відвідувачами аптек [1, 4]. Основна проблема в цьому переліку, яка найбільше зашкоджує здоров'ю провізорів і фармацевтів – недотримання стану психологічної норми, невміння підтримувати душевну рівновагу постійно і

безперервно.

Проблема ця може бути вирішена за допомогою цілого ряду заходів, серед яких – самовдосконалення спеціалістів, позитивний психологічний і організаційно-методичний вплив керівництва аптекних закладів, внутріфірмове навчання: семінари, тренінги тощо. Основне ж навчально-методичне забезпечення цього процесу покладається на навчання в системі післядипломного удосконалення спеціалістів практичної фармації у різних його формах.

Другий важливий аспект, на який слід звернути увагу, розглядаючи питання ефективності і безпеки фармацевтичної опіки, сама техніка проведення консультативного діалогу. Уміння управляти перебігом спілкування може значно підвищити психологічну ресурсність діалогу і поліпшити психологічний стан консультованої людини, а самому консультанту – уникнути небезпеки вигорання. Підвищувати свою компетентність у цьому напрямку він також має можливість заходами, які були вище згадані.

Третій аспект безпечної фармацевтичної опіки поєднує в собі одразу 2 компетенції: психологічну і суто фармацевтичну. Він стосується контенту фармацевтичної опіки – яка саме спеціальна інформація повідомляється пацієнту, який збирається чи самостійно, - за принципом самовідповідального лікування, чи за призначенням лікаря застосувати конкретний лікарський засіб.

За даними Юр'євої [5], ті пацієнти, які отримували тільки суто маніпулятивну терапію із застосуванням біологічно активних речовин – зовнішніх засобів управління за визначенням теорії управління, без орієнтування на зміну способу життя і психологічних установок, показували нижчу результативність у відновленні нормальних показників життєдіяльності, коротші терміни ремісії. При цьому, у спеціалістів, які призначали їм ці засоби, зазначались вищі рівні професійного вигорання, ніж у тих, хто застосовував ліки у поєднанні із позитивним психологічним наставленням.

Отже ці спостереження слід враховувати і фармацевтичним працівникам, які здійснюють фармацевтичну опіку. Для того, щоб попередити розвиток професійного вигорання через неповний контент повідомлення про ліки їм слід доповнити його зазначенням психосоматичних аспектів. Цей напрямок удосконалення фармацевтичної опіки також ґрунтується на системному удосконаленні і самовдосконаленні спеціалістів практичної фармації, вивченні ними додаткових літературних джерел, повідомлень про новітні наукові розробки.

Четвертий аспект, на який слід звернути увагу для попередження вигорання внаслідок фармацевтичної опіки, полягає у проявленні суспільних очікувань стосовно фармацевтичних працівників, які можуть виходити за межі фармацевтичної професійної етики.

Рядом резолюцій ВООЗ в останні роки визначила світову стратегію розвитку самолікування, поставивши на перше місце відповідальність за своє здоров'я на пацієнта – на друге – на суспільство, і на третє – на систему охорони здоров'я [2]. У цій ситуації значно зростає відповідальність провізорів і

фармацевтів за якість консультування пацієнтів, що сами обирають собі безрецептурні ліки. При цьому їм важливо дотримуватись оптимальної тактики дій, щоб не підмінювати собою лікарів. Така ситуація значно посилює психологічну напруженість при прийнятті рішень щодо змісту рекомендацій відвідувачам аптек. Допомогти їм у цій ситуації може детальне дотримання вимог професійної етики і ретельна підготовка до спілкування з відвідувачами аптек. Заняття в системі післядипломного навчання передбачають відпрацювання усіх складних випадків професійної взаємодії з ретельним їх аналізом і розробкою конкретних рекомендацій щодо типових ситуацій.

Висновки: в результаті досліджень було виділено 4 основних аспекти у здійсненні фармацевтичної опіки, потенційно небезпечні з огляду на розвиток професійного вигорання спеціалістів практичної і запропоновані рекомендації щодо нейтралізації можливого негативного їх впливу. Отримані результати використовуються у навчально-методичній роботі кафедри УЕФ ІПКСФ НФаУ.

Література

- 1.Ворожцова Е.С. Конфликт в фармацевтической деятельности / Е.С. Ворожцова, М.Н.Гурьянова, В.Н.Тарасевич и др. [Режим доступа]: <https://cyberleninka.ru/article/n/konflikt-v-farmatsevticheskoy-deyatelnosti/viewer>
2. Дмитрик Е. Особенности отпуска безрецептурных препаратов: роль провизора и психологические лайфхаки // Аптека онлайн. № 41 (1162), 22 жовтня 2018 р. [Режим доступа]: <https://www.apteka.ua/article/476499>
3. Дмитрик Е. Фармацевтическая опека. Помогаем пациенту справиться с распространёнными заболеваниями // Аптека онлайн. №;46 (1117) 27 листопада 2017 р. [Режим доступа]: <https://www.apteka.ua/article/435764>
4. Приходько Е. Психология нужна всем Аптека онлайн №23 (694) 8 червня 2009 р. [Режим доступа]: <https://www.apteka.ua/article/8774>.
5. Юрьева Л.Н. Профессиональное выгорание у медицинских работников: формирование, профилактика, коррекция.- Киев «Сфера», 2004.- 271 с.